

Spirit of Bosnia / Duh Bosne

An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

KRIZA BOSANSKOHERCEGOVA?KE EKONOMSKE NAUKE U VREMENU EKONOMSKE KRIZE

Ibrelji? Izet

U kontekstu kontinuirane ekonomske krize danas se nerijetko postavlja pitanje, gdje se nalazi bosanskohercegova?ka ekonomska nauka i da li ona može kroz zajedni?ko djelovanje sa ekonomskom praksom doprinijeti iznalaženju adekvatnih rješenja za ublažavanje posljedica i kreiranje izlaza iz postoje?e ekonomske krize. Intelektualni svijet, posebno ekonomskog usmjerenja, trebao bi svakako da odgovore na ova pitanja u duhu nau?ne istine što na prvi pogled nije mnogo komplikovano jer kako poodavno ustvrdi E. Huserl, "nau?na objektivna istina sastoji se isklju?ivo u tome da se utvrdi šta svijet, kako fizi?ki tako i duhovni, stvarno jeste." Svakako, pri kreiranju adekvatnih antikriznih rješenja, politi?ke i ekonomske odluke u današnjoj BiH trebaju biti usaglašene imaju?i u vidu ?injenicu, da svaka politi?ka odluka ima u kona?nom svoje ekonomske posljedice. Stoga je danas posebno neophodno sinhronizovati politi?ke i ekonomske napore u cilju optimalnog aktiviranja svih raspoloživih bosanskohercegova?kih razvojnih potencijala.

Radikalne ekonomske reforme promovisane (zasad istina, samo deklarativno) kao prioritet novoformirane bosanskohercegova?ke vlade su naišle na opštu podršku u širim slojevima društva. Da bi se me?utim, koliko toliko ostvarili postavljeni ciljevi i ublažile posljedice dosad važe?eg neoliberalnog ekonomskog koncepta života neophodno je izme?u ostalog iskoristiti sposobnost i ekonomsko znanje kako politi?ki neoptere?enih akademskih ekonomista, tako i mnogobrojnih preduzetnika dokazanih u privrednoj praksi. Pored toga, obzirom da danas živimo pri kraju tajkunizacije politi?kog života odnosno, u vremenu u kome su tajkuni (posebna društvena skupina proistekla najprije iz politi?ke elite, a poslije i iz drugih uglavnom sumnjivih društvenih grupa) ve? postali dio šireg privrednog establišmenta u zemlji treba imati u vidu i njihovo zna?ajno u?eš?e u budu?em procesu donošenja i realizacije klju?nih ekonomskeh zadataka u regiji.

Da bi se realizovale proklamovane reforme, neophodno je me?utim, promijeniti mnogo toga u bosanskohercegova?kom društvu obzirom da današnja situacija nije uopšte primjerena zahtjevima vremena. Iz tog razloga je i utjecaj bosanskohercegova?ke nauke na donošenje ekonomskeh odluka od zna?aja za zemlju danas ograni?en iz dva bitna razloga:

1. politi?ka elita u BiH je ve? obezbijedila "svoje" ekonomiste, "najamne intelektualne radnike" koji shodno instrukcijama "svojih" partija kreiraju "vlastito" mišljenje o ekonomskoj budu?nosti bosanskohercegova?ke države i
2. rijetki nezavisni intelektualci ekonomskog profila koji vladaju ekonomskom problematikom u nau?nom i prakti?nom pogledu i iskusni poduzetnici se nedovoljno angažuju u ovoj oblasti iz

razli?itih razloga i, ako to u?ine na njihove prijedloge i sugestije politi?ka elita ne obra?a posebnu pažnju.

Ekonomisti-konformisti inkorporirani u politi?ku strukturu (?esto i sau?esnici u tajkunizaciji ekonomskog života u zemlji), dominiraju danas na bosanskohercegova?koj ekonomskoj sceni. Oni, po pravilu, podržavaju status quo i manje više su veliki poštovaoci neoliberalne ideologije (ne uvijek po ubje?enu nego po partijskom zadatku) što im obezbje?uje lagodan život.

Uvaženi (po pravilu vanstrana?ki) akademski ekonomisti i dokazani uspješni preduzetnici su danas potpuno marginalizovani. Kreiranje debatnog prostora u kome bi dominirale empirijsko analiti?ke rasprave i konkretni problemi bosanskohercegova?ke privrede nije u interesu politi?ke elite. Prevagu odnose jalovo teoretisanje i manje-više skriveno podržavanje diktata MMF-a, Svjetske bankse, USAID-a, itd. i njihova operacionalizacija u bosanskohercegova?ku ekonomsku politiku.

Posebno su danas na medijskoj sceni uo?ljivi ekonomisti-kritizeri koji su spremni, (u cilju vlastite promidžbe), svaku ekonomsku odluku proglašiti lošom, a da nikad ne predlože vlastito realno provodivo rješenje. To su naj?eš?e “salonski” ekonomisti bez prakti?nog iskustva u privredi, akademska kvazielita za?aurena u balkanskim okvirima i umišljeni teatralci koji više štete nego što koriste bosanskohercegova?kom društvu. Ovakvi ljudi u današnjem vremenu izgubljenih vrijednosti su najistaknutiji “krizolozi” i propagatori ekonomskih razvojnih koncepata koji se mogu realizovati jedino u funkcionalnoj državi od koje je savremena BiH veoma daleko.

Mlada garda sposobnih ekonomskih stru?njaka, obrazovanih na doma?im ili na prestižnim stranim univerzitetima danas obi?no djeluje sa strane jer nije materijano motivisana da se uklju?uje u bilo kom pogledu u bosanskohercegova?ku ekonomsku stvarnost. Oni koji su pak, stekli diploma bez znanja (na doma?em tržištu gdje se susre?u njihova ponuda i tražnja) ili su pak školovani na drugorazrednim stranim obrazovnim institucijama, realno nisu od neke koristi. Mnogo pri?e bez pokri?a, to je dakle stvarnost doma?e ekonomске scene.

Akademija nauka i umjetnosti BiH (ostavljaju?i po strani tri “etni?ki ?iste akademije”) je, (što se ne samo ekonomске struke ti?e) dobrim dijelom izgubila svoj dignitet. Ova asocijacija uz odgovaraju?e nau?ne reference mora poštovati i regionalne, polne i etni?ke kriterije, a da bi se postao njen ?lan poželjno je nerijetko “donijeti” odre?eni broj projekata za njenu egzistenciju te je prilikom pristupa u ANUBiH sve manje poštene socijalne i intelektualne selekcije odnosno, prisutna inflacija “podobnih” akademika. Ovdje treba svakako pomenuti i povremene neakademske sva?e, bespotrebne polemike, nadgovaranja pojedinih akademika preko medija uz srozani akademski diskurs, itd.

Iz svega navedenog proizilazi da su bosanskohercegova?ki ekonomisti danas prili?no daleko od klju?nih ekonomskih problema u zemlji. Navedimo samo neke od njih:

1. umjesto strategije razvoja na nivou zemlje koju bi potvrdio parlament, danas se ?esto lansiraju bezvrijedni regionalni i lokalni razvojni dokumenti pri ?emu se koriste intelektualci najamni radnici razli?itih profila,
2. politi?ka elita prvensteno u dnevno politi?ke potrebe ve? dugo vremena lansira npr. energetske projekte (?ija je realizacija ina?e trebala ve? odavno zapo?eti) po starom principu da je važno narodu nešto obe?ati, a nije realno ni shvatila ekonomsku kompleksnost ovog zadataka,
3. politi?ki i ekonomski odgovor na “bijelu kugu” i druge popuacijske izazove u BiH uopšte ne postoji

4. ekonomска regionalizacija zemlje kao jedan od uslova za približavanje EU još nije na vidiku, itd., itd.

Obrazovni sistem u ekonomskoj sferi (ostavimo po strani druge oblasti) je danas posebno u krizi o čemu se nažalost veoma malo govori. Inflacija zvanja, a ne znanja ovdje već dugo traje. Posebno su opasne za budućnost bosanskohercegovačkog društva aktivnosti novonastale političke elite da kreira u potpunosti vlastiti i naravno poslušni ekonomski intelektualni potencijal. Na tom planu se već dugo postupno radi. Najprije su nakon rata naučnim titulama okrenuti odabrani predstavnici političke elite najveće uz pomoći ratnih ili neposredno postratno proizvedenih univerzitetskih nastavnika u njihovim kvalitetima i stručnjim autoritetima (ast rjeđim izuzecima) itekako treba sumnjati. Odbranjene magistarske i doktorske teze iz tog vremena su nerijetko ideološki obojene i često lične na pojedine segmente partijskih programa. U nekim slučajevima bilo je potrebno na isti način obezbjediti i potomstvo, rodbinu i prijatelje pojedinih novoproizvedenih "naučnika" i političkih radnika pa se stekao dojam da je svaki strančki uglednik ili lokalni političar uz pomoći nekog nastavnika, iskompleksiranog kvaziintelektualca mogao ostvariti svoj obrazovni cilj. Ukoliko se pak eventualno pojavio problem sa jednom formirala se "bolja" komisija. Sve to mnogo podsjeća na onaj nekad poznati aforizam Duška Radovića, "za razliku od doktora nauka seljaci imaju više znanja nego stručne spreme." Na ovaj način (u ekonomskoj sferi, ali i drugim oblastima) kreira se "nova ekonomski elita" koja treba da obezbijedi bolju budućnost bosanskohercegovačkog društva, a njeni kreatori uopšte nisu razmišljali o nesagledivoj štetni koju time nanose zajednici u kojoj žive. Proizilazi stoga da je danas, više nego ikad ranije, potrebno braniti nauku od onih koji su odbranili magisterije i disertacije.

U navedenim relacijama multipliciranja akademskih mediokriteta omladina iz siromašnih slojeva, a znatno višeg intelektualnog kapaciteta ima veoma limitirane mogućnosti za napredovanje u nauci. Ako se ima u vidu da se i na tržištu rada preferiraju srodstvo, mito, stranačka pripadnost, itd., ona će još dugo nakon školovanja dugo tražiti bilo kakav posao ili otvarači u inostranstvo vjerovatno ne zaboravljujući moralnu degradaciju bosanskohercegovačkog društva i intelektualnu i akademsku prostituciju svojih nastavnika.

Visoko obrazovanje, pogotovo u oblasti ekonomskih nauka, se danas posebno degradira širenjem mreže privatnih fakulteta. Ovi fakulteti iz ekonomskih oblasti vezanih za menadžment, marketing, finansije, trgovinu, itd., se iz godine u godinu sve više otvaraju iz komercijalnih i političkih razloga. Problem nedostatka kadrova se ovdje više nego na državnim univerzitetima rješava hiperprodukcijom od vlastite djece, rođaka, prijatelja, itd. Isparcelisano i korumpirano bosanskohercegovačko društvo je nemoćno da bilo šta učini na ovom planu mada je svjesno da je novac u ovom slučaju glavna garancija za brz i lak dolazak do diploma te da se na ovaj način društvo nanosi ogromna šteta. Pojedini vlasnici ovih fakulteta uspostavljaju nerijetko saradnju sa stranim manje respektabilnim univerzitetima, dovode ponekog stranog nastavnika uz veliku reklamu, organizuju "naučne" ekskurzije u inostranstvo, itd., sve u cilju ostvarenja što većeg profita. Za razliku od eminentnih privatnih fakulteta u inostranstvu kojima upravlja bord direktora (koji nisu poznati naučnici) i u kojima se prihodi od školarine najvećim dijelom usmjeravaju u investicije ovdje se profit od upisnine na fakultet i nerijetko i na tzv. "isturena odjeljenja" usmjerava vlasniku. Aktiviranje neznanja, te hiperprodukcija kvaziintelektualaca su kao što se vidi i na ovaj način pokazale kao veoma profitabilan posao na našim prostorima. To međutim, ne zabrinjava ovdašnju političku elitu obzirom na njeno manje ili više prikriveno učešće u ovom edukativnom aranžmanu.

Ibreliji? Izet

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.